

פרשת שופטים

מלך מצווה לא להתגאות וכל שכן כל אדם

"לבלתי רום-לבבו מאחיו ולבלתי סור מן-המצוה וימיו ושמאול למען יאריך ימים על-ממלכתו הוא ובניו"
כותב הרמב"ן בפרשתנו (ד"ה לבלתי רום). **נרמז כאן בתורה איסור הגאות כי הכתוב [התורה] ימנע את המלך מגאות ורוממות הלב וכל שכן האחרים שאינם ראויים לכך כי [המלך] בראוי להתרומם ולהתגדל וזהו להיות לבבו שפל ככל אחיו הקטנים ממנו כי הגאווה מדה מגונה ונמאסת אצל הא-להים אפילו במלך, כי לה' לבדו הגדולה והרוממות ולו לבדו התהלה ובו יתהלל האדם כענין המבואר על יד המלך שלמה (משלי טו ה) **"תועבת השם כל גבה לב"** וכן **כותב בספר שערי תשובה** לרבינו שער ג' אות לד' 'לבלתי רום לבבו מאחיו (דברים יז, כ). **הזהרנו בזה להסיר מנפשנו מדת הגאווה, ושלא יתגאה הגדול על הקטן, ואפילו המלך לא ירום לבבו מאחיו, וכי ישתרר עליהם גם השתרר בהנהגותיו, אך היה יחיה שפל רוח. והגאווה מן העבירות החמורות המאבדות ומכלות הנפש**, שנאמר (משלי טו, ה): **"תועבת ה' כל גבה לב"**. ומה יועיל קנין כספו ורוב עשרו וגנזי מרומיו. והנה אחרי כי נתעב ונאלח, גבהי תפארת גדולתו עמוקים משאול. ואל יתהלל חכם זולתי בעבודת השם יתברך וביראתו, והבטחון בו ובאהבתו, והדבקות בו, שנאמר (דברים י, כא): **"הוא תהלתך והוא אלקיך"**, ונאמר (ירמיה ט, כב - כג): **"אל יתהלל חכם בחכמתו וגו', כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי"**.
וכך כותב אורחות צדיקים שער הגאווה
...ובמלך נאמר (דברים יז כ): **"לבלתי רום לבבו מאחיו" - אם הזהירה תורה אפילו במלך, כל שכן בהדיוטות, שלא ישתרו זה על זה.****

וכך כותב רבנו מיוחס [ראשון] ' לבלתי רום לבבו מאחיו. שלא יתנהג [המלך] בגאווה על ישראל אלא בשפלות, וכן מצונו בדוד שאמר שמעוני אחי ועמי ואומי ונקלותי עוד מזאת והייתי שפל בעיני, וק"ו להדיוט שלא יתגאה, וכן ה"א [כתוב] תועבת ה' כל גבה לב'.

בספר עקידת יצחק (על מגילת אסתר מן המחבר) מסביר את הכתוב על **מרדכי** וידורש טוב לכל עמו ודובר שלום לכל זרעו ואמר כי מן הצד שהיה לו תואר משנה למלך היה בו דורש לעמו טוב מאת המלך [שתמיד השתדל לעזור מה שיכל לאחיו היהודים] וידובר שלום לכל זרעו היינו ומצדו עצמו רצוני שהי' גדול מכל היהודים לא יתגאה עליהם **כלל כי היה מקדים שלום לכל אדם ודובר שלום לכל זרעו וזה מראה על הענווה.**

כותב הרמב"ם הלכות מלכים פ"ב ה"ו, שהמלך מצווה להיות ענוי ושפל וזה לשונו: כדרך שחלקה התורה למלך הכבוד הגדול וחייב את כולם בכבודו. כמו כן צוה את המלך להיות לבו בקרבו שפל וחלל שנאמר על דוד המלך (תהילים קט-כב) **"ולבי חלל בקרבי"**...

מובא בגמרא קידושין (לא). אמר רבי יהושע בן לוי, אסור לאדם שיהלך ארבע אמות בקומה זקופה, ופסק זאת שו"ע סימן ב' שההלך בקופה זקופה מראה על גאווה וזה אסור ואלו דוחק רגלי השכינה הנמצאת בכל מקום שנאמר 'מלא כל הארץ כבודו'.

הגמרא בסוטה דף ד-ה אומרת מי שיש לו גסות הרוח הוא כעובד ע"ז, לא קם בתחיית המתים, ראוי לגדעו כאשרה, שכינה מייללת עליו, ולבסוף מתמעט. בתנא דבי אליהו רבה פ"כט מובא לבסוף נעקר מן העולם ה"י

שאלו לחכם מהו הגאות אמר להם שטות שאין בעליה מכיר בה, ונקרא תועבה שנאמר 'תועבת יי' כל גבה לב'. ואמרו ז"ל אפילו איש מלא תורה שהעלהו הקב"ה לגדולה והגיס דעתו, [התגאה] הקב"ה משפילו. שנאמר ומבמות הגיא ולא עוד אלא ששוקעין אותו בקרקע שנאמר ונשקפה על פני הישימון. ואם חזר בו הקב"ה מגביהו שני' 'כל גיא ינשא'

מבוא בבבל שם טוב על התורה ויקרא פרשת אחרי אות. ה. השוכן אתם בתוך טומאות, ביאר מורי זלה"ה מופת מובהק שהגאווה קשה מן החטא, כי בכל הטומאות והחטאים כתיב השוכן אתם בתוך טומאותם, מה שאין כן בגסי הרוח, דרשו בש"ס פרק קמא דסוטה (ה' א) אין אני והוא יכולין לדור בעולם שנאמר (תהלים ק"א, ה) 'גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל'. לעומת זאת מי שיש לו ענווה זוכה לכל הברכות. הגמ' ביומא לח: "אמר בו עזאי, בשמך יקראוך, ובמקומך יושבוך, ומשלך יתנו לך, אין אדם נוגע במוכן לחבירו, ואין מלכות נוגעת בחבירתה אפילו כמלווה נימה"
אומר רבי ישראל סלנטר: על מנת לגבוה, אל תנמך את חברך, אלה הגבה את עצמך.

אדם אחד אמר לפני רבינו מנחם הרב שטיינמן זצוק"ל על אנשים שהם בעלי גאווה, אבל בשמירת שבת הם מדקדקים קלה כבחמורה, הגיב רבינו: "שומר שבת כדין לא הולך עם גאווה, זה לא יתכן, אולי שומר כמצוות אנשים מלומדה, כי לא שייך ירא שמים אלא שהוא עניו!"

כתוב במסכת עירובין דף יג: כל המשפיל עצמו - הקדוש ברוך הוא מגביהו. וכל המגביה עצמו [גאווה] הקדוש ברוך הוא משפילו. וכן כל המחזיר על הגדולה - גדולה בורחת ממנו. וכל הבורח מן הגדולה - גדולה מחזרת אחריו.

מצאנו אצל גדולי ישראל שכדי לא לבוא לידי גאווה כלל הזכירו לעצמם פסוקים המזכירים את שפלותו של האדם כדי שלא לבא לידי גאווה. **מסופר רב** (יומא פז)כשהיה ראה גדודי בני אדם הולכין אחריו לכבודו אמר {איוב כ-ו} אם יעלה לשמים שיאו וראשו לעב יגיע כגלגל-ו (כפרש,לכלוך) לנצח יאבד ראויו יאמרו או רב זוטרא כהיו מרימים אותו על כסא מכובד בכתפיהם היה אומר {משלי כז-כד} כי לא לעולם חוסן גדולי הדורות.

מסופר על הגאון רבי בנימין פינקל: היה זה בשעת ערב בה התבקש הגאון רבי בנימין פינקל להזדרז ולהגיע לחולון כדי למסור הרצאה ב"חוג בית", ולמלא בכך את מקומו של המרצים שהודיע ברג האחרון שאינו יכול להגיע. עוד אמרו לו באותה שיחה שבעל הבית הבטיח להביא מניימוס חמישים איש לאותו חוג בית. הרב פינקל נענה מיד לבקשה, קיבל את הכתובת והזדרז לצאת לחולון. כשהגיע הוא לביתו של בעל הבית והקיש פעמיים ושלוש על דלתו שלא נפתחה, הרכין הוא את אוזנו לעבר הדלת והתפלל על כך מאד שלא נשמעו שום תכונה או רעש בתוך הבית. לאחר שהציץ שוב בפק שבידו והבין שהוא ניצב לפני הדלת בכתובת הנכונה, כיון ששמו של בעל הבית מתנוסס עליה, החליט הוא לחזור ולהקיש יותר בחוזקה, בחושבו שמה כולם ממוקמים אי שם בחצר או במרפסת. לפתע נפתחה הדלת במקצת, ובעל הבית שהיה לבוש בפיגמה, הציץ כשקורו שינה עדיין נסוכים על פניו. "האם לא היה צריך להיערך כאן חוג בית?" שאל הרב פינקל, "אוי ואבוי!" ענה בעל הבית והיכה על מצחו, "שכחתי מכך לחלוטין ולא הודעתי לאף אחד מחבריי!!" עננת הצער התפוגגה באחת מעל פניו של בעל הבית, כששמע אותו את הרב פינקל אומר לו: "אל תורא! אינך צריך להתנצל! אשמח מאד אם תרשני ללמוד איתך, אתה חשוב בעיני כמו כל אותם המישישים אנשים שהיו אמורים להגיע להרצאה!" "בשמחה אלמד איתך", ענה בעל הבית והוסיף: "אך הרשה לי להתנצל שוב בפניך על כך שפחת הדבר מזכרוני!" הרב פינקל שבא במבוכתו של בעל הבית, הרגיעו בענותנותו הגדולה ואמר לו: "מבאשר אני ששמח אני ללמוד איתך כאילו כל ביתך מלא במאזינים!" בעל הבית התרגש מאד מדבריו של הרב פינקל, וכשדמעות בעיניו ביקשו ללמוד איתו גמרא, וכל כך שמח הוא כשהסכים הרב פינקל לבקשתו, עד שעמד ובירך בקול רם ובשמחה מרקיעת שחקים: "ברוך אתה ה' אל-הינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה". ומיד הסביר ואמר: "יידע אני שלימוד הגמרא מזכך את האדם ומקרבו למלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, ועתה זאת לי הפעם הראשונה שהניי הולך ללמוד גמרא, ולכן שמחת גדולה מאד עד שהרגשתי צורך לברך: "שהחיינו!!" ביתייה התעורר אף בנו של בעל הבית ושלושתם למדו בחקר רב ובהנאה גדולה. "לאחר כמה שנים" מספר הרב פינקל, "הייתי בשכונת"בית ישראל" בירושלים, ולפתע ניגש אלי אדם עטור בזקן ובגבעת וחליפה ושאלני: "כבוד הרב! אתה מזהה אותי?" התבוננתי בפניו ועניתי: "כן! אתה הוא בעל הבית מחולון?" "אכן כן!" ענה האיש שמולי והוסיף ואמר: "יידע לך כבוד הרב שבאותו ערב בו ביקרת בביתי וישבת ולימדתני גמרא בפנים מאירות, על אף שאיכזבתך ולא הודעתני לחברי, כבשתי את ליבי! ואהבתי לתורתנו הקדושה הלכה ופרחה, וביחד עם רעייתי החלטנו לחזור בתשובה ושקדתי ללמוד את תורתנו הקדושה, ומכנה אני כ- "ראש כולל לאברכים!" זוהי כוחה של ענווה שמעלה חן נצחי

מספר על מנהל כולל בשכונת בתי מחסה בירושלים, שצוה לשמשו שגלף ויזמין את גברת רוזנפלד המתגוררת בשכונה, וימסר לה שתפגש לקבל סכים כסף שהגיע עבורה, ותחתם על הקצבה. אותו השמש התבלבל וטעה, והחליף את השם 'רוזנפלד' בשם 'זוננפלד', ובמקום לקרא לגברת רוזנפלד, רד לביתו של רבי יוסף חיים זוננפלד רבה של ירושלים, ואמר לו שהמפקד מבקש שיעלה אליו. מיד הוזדרז הרב ויעלה למשרד. משפגתה הדלת והרב נכנס למנהל, תמה המנהל ואמר: אם הרב זקוק לי, למה לא שלח לקרא לי? ענה הרב בפשטות: השמש הזמיןני אל פבדו. עד מהרה התבררה השטות. רצה המפקד לזנוף בשמש, אך הרב מנע פבדו מאומרו, כי זה עלול לקרות לכל אדם. מיד אמר הרב שלום וצא, אוילם לא לדירתו חזר, אלא עלה במעלה השכונה, ודפק על דלתה של גברת רוזנפלד, והודיע לה שמפקד הפולל מבקש שתפגשי אליו בגלל שהגיע עבורה כסף... הרי לפנינו דגמא חיה של שפלות רוח.

כתב ספר החינוך (מצווה תקה) שלא יקח שבת לוי חלק בבזה. דהיינו מה שעם ישראל שוללים בזמן מלחמה שבת לוי והכוהנים לא יקחו משלל זה וכותב ספר החינוך: מטעמי המצווה לפי שהלויים משרתי השם לא נאה להם להשתמש בכלים החטופים מיד בני אדם במלחמה, כי לא יבוא בית השם רק דבר הבא דרך שלום וישר ואמונה, ולא שידאג עליו לב איש ואשה. עכ"ל. דהיינו התורה מצווה את הלויים משרתי ה' להתנהג במידות טובות אף שלשאר עם ישראל התורה לא אסרה אבל הלויים משרתי השם נדרשו יותר מידות טובות, לא לקחת שלל שבא מצער לשני אף שהוא גוי ואף שזהו זמן מלחמה, כדי להתחנך לאצילות ועדינות הנפש. כל אדם יכול לנהוג כך אלא שמשרתי ה' נדרש יותר לחייב על כך. להלן סיפורים על מידות טובות:

הגאון הרב מלצר ויותר על ראשות הישיבה כדי לא לצער

צוואה ברורה השאיר אחריו הנגיד שהיה בעל מפעל גדול של עורות, רבי שרגא פייבל פראנק ז"ל קודם פטירתו, ובה מצווה הוא את אשתו האלמנה שתיקח לבנות היתומות חתנים מצוינים ומיוחדים ששםם הולך לפנייהם כבר "היום". ואכן, השתדלה האלמנה מאד לעשות הכל כדי שהחתנים שבחורה יהיו בני תורה מיוחדים, מהארויות שבחברה, ששםם המזהיר כבר הלך לפנייהם "היום". כשהגיעה הבת לתקופת השידוכים, לקחה האלמנה את הגאון ר' אהרן בקשת זצוק"ל בעל ה"לב אהרן" שהיה מפארי ומצויני ישיבת וואלוז'ין, ולאחר מכן מהעובדים המיוחדים שבקעלם.

לקראת אחד החגים שקרב ובא, הזמינה האלמנה את החתן ר' אהרן לסעודות חמה. בערב בחג, ביקר החתן בחנות מפעל העורות של האלמנה, והבחין כמה קשה העבודה והמעמסה על האלמנה, ומפאת מצוות חסד להרנין לב אלמנה היה קשה לו לעמוד מן הצד ללא מעש, וע"כ ניגש לעזור בלסעון ולהעמיס חבילות כפי הצורך שהיה במקום.

משום מה הדבר הזה לא מצא חן בעיני האלמנה, היא חששה שמא החתן מגלה תועניינות רבה בעסקי המשפחה, וזאת כדי שלאחר נישואיו יזניח את הלימוד ויעדיף את המסחר ואת הממון והעושר. הדבר לא נתן לה מנוחה, כעבור מספר שבועות לאחר שהתייעצה עם מי שהתייעצה, פנתה אל משפחת החתן והציעה סכום כסף גדול כדי שהחתן יסכים לביטול השידוך מתוך מחילה ומרומה. החתן הסכים והשידוך בוטל!

לאחר מכן לקחה האלמנה לחתן את רבי משה מרדכי אפשטיין זצוק"ל שהיה אף הוא מהעילויים שבואלוז'ין, כשהיא מבטיחה לו מזונות ל... עשר שנים! בהן יוכל להמשיך לשקוד ולהתעלות במעלות התורה והיראה מתוך מנוחת הנפש, כשאין על כתפיו הדאגה להוצאות מזון ובגדים לאשתו ובני ביתו.

כעבור שנתיים, והבת הצעירה הגיעה לפריקה, ולחתן נלקח הגאון ר' איסר זלמן מלצר והוא נהיה לגיסו של הגרמ"מ אפשטיין. גם לו כמו קודמו, נפסקו עשר שנות מזונות, למען יוכל להשקיע כל מעייניו בתורה הקדושה ללא שום דאגה של "יחידים" על צוואתו. חלפו כשמונה שנים, ועשר שנות ה"מזונות" של הגרמ"מ אפשטיין שנקצבו לו, כלו. ומאחר והוא לא רצה בשום אופן לקבל על עצמו עול של רבנות, על אף הצעות מכובדות שזרמו אליו ממקומות שונים, שלח ידו בעסק העורות של חותנו, ועשה את מלאכתו ארעי ותורתו עיקר, את רוב שעות היום והלילה הקדיש לתורה, ושקוע היה כולו ראשו ורובו בגיגית התורה (להוציא שעות מפורשות בהם עבד), גיסו ר' איסר זלמן שעדיין לא כלו שנות מזונותיו, המשיך לשקוד בעוצמה בתורה מתוך גיגיה והתמדה.

באותה תקופה פנה ה"סבא" מסלבודקה זצוק"ל אל ר' איסר זלמן מלצר והציע לו לכהן כראש ישיבה בישיבתו, שאל ר' איסר זלמן את ה"סבא": "האם אשמש כראש ישיבה יחיד?" "לא", השיב ה"סבא", "בדעתי לצרף גם את הגאון ר' אהרן בקשת ולחצות לו להיות כסגן שני לראש הישיבה". "ההצעה טובה מאד" אמר ר' איסר זלמן, "שמו ל' ר' אהרן הולך לפניו כגאון עצום ובעל מידות בתורה ובמוסר, אך אני נאלץ לדחות את ההצעה, יחפש ה"סבא" מישור אחר ובוודאי ימצא".

תמה ה"סבא" מאד ושאל "כלום אין מר חפץ להרביץ תורה?" "חלילה" השיב ר' איסר זלמן, "והרי זו משאת נפשי". "יושמה אינך צופה עתיד לישיבה שתתנהל ברוח תנועת המוסר?" שאל ה"סבא" בחרדה. "לא ולא, צופה אני עתיד מזהיר להצלחתה של הישיבה". "ינעל גדלתו של ר' אהרן יש חולקים?" הקשה ה"סבא".

"מאין כמוהו" השיב ר' איסר זלמן, "אם כן, סיים ה"סבא" את המשא ומתן "נראה שמר אינו חפץ להשתתף יחד עם ר' אהרן בהנהגת הישיבה!" "אמת" החרה אחריו ר' איסר זלמן. "שמא יאמר לי מדוע?" שאל וביקש ה"סבא" לדעת,

סיפר ר' איסר זלמן ל"סבא" כי ר' אהרן היה אמור להיות חתן בבית חמותו האלמנה פראנק, ומתוך החשש שמא לא יישאר בעולמה של תורה, ביטלו וויתרו על השידוך והעדיפו את הגרמ"מ אפשטיין על פניו. ולבסוף מה אירע? החתן הדחוי היה לראש ישיבה בשיתב סלבודקה מעטירה, והחתן שנבחר במקומו פנה למסחר... "המשיך ר' איסר זלמן "אם ילקח ר' אהרן לראש ישיבה אכן יזכה ה"סבא" במרגלית שאין ערוך לשוויה, אבל אם גם אני אהיה שם, בלי ספק תגלה חותנתי התעניינות איזו ישיבה היא זו ומי עוד מכהן בה חוץ ממני? וכשתשמע את שמו של ר' אהרן הרי שייגרם לה חלישות הדעת וצער עמוק, שפגוע על משאיננה בו לקחתו כחתן על שהעדיפה את הגרמ"מ על פניו, ונמצא משרת בעקיפין צער לאלמנה, מוטב לי לוותר כולל על ההצעה ולא לגרום צער לאלמנה, ולא זו בלבד", המשיך ר' איסר זלמן, "אלא שצער זה חינוס הוא, כי הרי יודע אני בעצמי כי ר' משה מרדכי הוא גדול שבגדולים וכמעין המתגבר, ולפיכך אם חפץ ה"סבא" דווקא בי, אסכים רק בתנאי, אם יסכים למנות גם את גיסו לראש ישיבה, ואז אי ייגרם לחותנתי נזק רוח מרובה, וראוי הוא ר' משה מרדכי לעזרה זו". הקשיב ה"סבא" לטיעון ולנימוק וראה בה גדלות עצומה במידות ובריאת שמים, ואכן כך היה, ושני הגיסים ר' איסר זלמן ור' משה מרדכי היו לראשי ישיבת סלבודקה המעטירה!

הגאון הרב איסר זלמן מלצר גאון בתורה וענק במידותיו

כאשר נפטר לבית עולמו הרה"ג ר' איסר זלמן מלצר זצוק"ל זיע"א בעל "אבל האל" עמד רבי משה חברוני שהיה אחיינו והספיד את דודו. בתוך דברי ההספד סיפר סיפור מדהים על אהבת התורה שבערה בליבו של דודו. היה זה בתקופה בו התנהל מאבק עקוב מדם בין האנגלים ובין המחתרת היהודית, היו פעמים שהאנגלים הכריזו על "עוצר" – אסור לצאת החוצה לרחוב מהשעה שש בערב עד השעה שש בבוקר, חיילים בריטיים פיטרו לרחובות כדי לפקח על ביצוע העוצר, אזרח שנתפס מסתובב ברחוב נלקח מיד למעצר, אם היה נראה חשוד או מסוכן היה נורה על ידי החיילים.

מספר ר' משה חברוני כיצד לילה אחד ישב בישיבת חברון שבגאולה ולמד, השעה היתה שתיים בלילה, שקוע כולו בהבנת הסוגיא שלמד, הוא כלל לא שם ליבו שנותר אחרון בבית המדרש, כאשר לא מעט פעמים כשהיה מרים עיניו מהספרים בהם עיין ולמד, הבחין על השעון כי תפילת ותיקין בפתח, ועוד לילה של לימוד בעיון חלף לו. לפתע נשמע דפיקות על הדלת, ר' משה נחרד, ליבו החל להאץ את דפיקותיו, האם זה חיילים בריטיים? מה הם מחפשים בישיבת חברון? האם חושבים הם כי מישו החביא בישיבה "סליק" (מצבור) של נשק?

הוא נשא תפילה חרישית לבואא עולם שיעמוד לימינו בשעה זו, ובלב כבד התקרא אל דלת הכניסה שהיתה נעולה מבחוץ ושאל בקול רועד "מי שם?" להפתעתו ענה לו קול באידיש "דער פטעטער" – (הדוד), תחושה של הקלה ורווחה אפפה אותו, הפחד סר מליבו, והוא פתח את הדלת, ור' איסר זלמן נכנס פנימה. "למה הגיע הדוד לישיבה בשעה כה מאוחרת? האינו יודע כי יש עוצר עתה ברחובות וכי מסוכן להסתובב בחוץ?" "ידעתי גם ידעתי" השיב לו הדוד, "אך יש לי רמב"ם קשה ואמרתי לעצמי, שמסתמא אינך ישן בשעה זו, אלך אליך ואציע לנכנך את הקושיא ברמב"ם".

שטח ר' איסר זלמן את הקושיא על הרמב"ם, "אני" מספר ר' משה, "נשאתי תפילה בלילי שיאיר ה' את עיני, ואמרתי לדודי כיצד אני למדתי פשט ברמב"ם ולפי זה נופלת הקושיא, והרמב"ם מובן היטב". כששמע זאת הדוד, נהיה מאושר, לשמחתו לא היה גבול, ופניו קרנו באור. כשפנה ללכת, עצר בו ר' משה והתחנן "דוד, בבקשה תישן כאן הלילה מסוכן עתה לצאת לרחוב ומחר בבוקר תשוב לביתך".

אך הדוד דחה את הבקשה ואמר כי חייב הוא לכתוב את התירוץ על הרמב"ם במחברת החידושים שלו אין לו אפשרות להתעכב. הוא קם ממקומו, עטף עצמו במעיל ובצעף ויצא אל החשיכה לעבר ביתו, כמה אהבת התורה בערה בקרבו! ששום צעד לא מנע ממנו אפילו עוצר לילה מלהבין איזה רמב"ם קשה!

את כל זה סיפר ר' משה בשעת הלוייה כשהספיד את דודו. "בשבעה" כשבא ר' משה לנחם את הדודה הרבנית, הזכירו בני הבית את הסיפור שסיפר בלוייה. אמרה לו הדודה "לא כך היה המעשה".

"לא כך היה...?" התפלא ר' משה, "והרי בידי הווה עובדה, בעיני ראיתי ובאזני שמעתי, הוא בא אלי בעיצומו של העוצר..."

"נכון" השיבה הדודה, "אתה צודק, אך יש בסיפור הזה חלק נסתר ואותו אתה לא יודע, אתה סיפרת בהלוייה כמה אהבת תורה היתה נטועה בליבו, אך פה היה שבת נוסף בהנהגותיו ובמידותיו של ר' איסר זלמן ואת זה אני אספר". וכה סיפרה הרבנית, "כידוע בעלי כתב את חידושי התורה שלו, ואני סיעתי לו לסדר את הכתבים, הוא רצה מאד שהספרים יודפסו ויצאו לאור כמה שיותר מהר, הבעיה היתה שבלבל קצב ההדפסה האיטי והעומס על בעלי הדפוס, אמרו הם שייקח חמש שנים (!) לערך עד אשר יודפסו הספרים.

בוקר אחד באופן מפתיע הודיעו מבית הדפוס כי התבטלה הדפסה של ספר מסוים, "אם תביאו את הכתבים שלכם עד מחר בשעה שמונה בבוקר, הספר יוכנס להדפסה, בשמונה וחמש דקות יכנס ספר אחר, ותצטרכו להמתין... חמש שנים". בלילה של ר' איסר זלמן ובהודעתו לו בשמחה גדולה כי בעזה"ש מחר בבוקר יכנס הספר להדפסה כי הכל מוכן ומזומן, ואין שום מניעה מלתתם להדפסה. לפתע החווירו פניו. "מה קרה?" שאלתי.

"את יודעת שהכנסתי לספר קושיא ותירוץ של ר' אהרן כהן, וגם קושיא ותירוץ מר' חצק"ל סרנא, ורק מר' משה חברוני לא הכנסתי" (שלשתם היו אחיינים של ר' איסר זלמן ולימים כיהנו כראשי ישיבת חברון).

"כן, ולכן מה הבעיה? הרי ר' משה הוא כה עניו, וודאי וודאי לא יקפיד על כך במאומה", השבתי לו.

"לא אוכל בשום אופן לפגוע בר' משה ולו פגיעה הלא מורגשת ביותר, הספר בלי קושיא ותירוץ של ר' משה לא ירד לדפוס!" והדברים נאמרו נחרצות כאילו אין כלל צד אחר בכל הענין, וכי זה הדבר הטבעי ביותר שצריך לעשות, בין אדם לחברו קודם לכל התורה כולה.

פרצתי בבכי, ידעתי היטב כחשבה הדפסת הספר לבעלי, ואימצתי את ראשי, מה ניתן לעשות? לפתע נצנץ במוחי רעיון - "ראה" אמרתי, "ר' משה ודאי יושב עתה ולומד כהרגלו בקודש, תיגש אליו תשאל אותו קושיא ברמב"ם על אף שאתה יודע כבר את התירוץ, תמחק את התירוץ שכתבת ותכניס במקום זה את התירוץ שלו". חייד ר' איסר זלמן ונהנה מההברקה שלי, מיד שינס מומיני לבש את מעילו ויצא לעבר ישיבת חברון, הוא ידע שיש עוצר ברחובות, אך כל זה לא מנע ממנו ולא הפחיד אותו מללכת לישיבת חברון. לאחר שהציג את הקושיא ושמע את התירוץ מיהר לביתו לערוך את הדברים כדי שבשעה שמונה בבוקר יהיו הכתבים בבית הדפוס. סיימה הרבנית ואמרה "כמה שהיה מתמיד עצום אהבת התורה בערה בו ימים וליל, היה זהיר כמנני אש מכל חשש פגיעה ולו הקלה ביותר בזולת". הסכים לסכן את עצמו וללכת בזמן העוצר ובלבד שלא יהיה חשש שמה יפגע אחיינו על ידו איזה אצילות נפש

זורה את חבל הכביסה כל הכביסה התלכלכה והשכנה ולא אמרה כלום מעשה באשה שתלתה כביסה, באה השכנה וגזרה את החבל וכל הבגדים נפלו על הרצפה, **אותה אישה לא אמרה כלום וכיכבה מחדש את כל הבגדים** בזמנם לקח יום שלם לכבש את הכביסה, פתאום בן השכנה חלה מאד, השכנה רצה לבקש סליחה, ואותה אישה מחלה לה ואזי אכן הבריאה הבן, לאחר ששה עשר שנים האישה שכבה פעמיים את הכביסה ומחלה לשכנתה ללכת לה בן שהאיר את העולם הוא הרב אלישיב זצ"ל איזה אצילות

בן איש חי והליכות עולם פ' בחוקותיו דיני דרך ארץ בסעודה

[ה] אף על גב שכתוב אין משיחין בסעודה שמא יקדים קנה לו שט דווקא בזמנם היו מסובין באכילתם וההיזק מצוי אבל היום כולם יושבים ולכן אין סכנה, ולכן בליל פסח דכולנו מסובין חייבין מן הדין להזהר בדבר זה, וגם בשאר ימות השנה אם יזדמן איזה סיבה לאדם להיות מסב על שמאלו ואוכל חייב לקיים דברי חז"ל הנזכר שלא ישיח:

[ז] אם בתוך סעודתו רוצה לאכול פירות ולשתות יין שצריך לברך אך ידיו מלוכלכים בתבשיל, לא יברך בידים מזוהמות אלא יטול ידיו או יקנחם במטפחת כדי שיברך על הפירות או היין בנקיות: גם צריך האדם להזהר בכמה הלכות דרך ארץ השייכים לסעודה אשר הזהירו אותנו חז"ל בהם ואלו הן, שנים ממתניינים זה לזה בקערה, דהיינו כשהאחד מסלק ידיו מן הקערה לאיזה עסק אף חבירו מפסיק מלאכול עד שיגמור עסקו, אבל אם הם שלשה אין השנים פוסקים בשביל האחד, וכל זה איירי בשנים זה עם זה אבל אם האחד מסב עם אביו או עם אחיו הגדול או עם מי שגדול בחכמה שחייב בכבודו צריך להמתין לו, ואין הגדול צריך להמתין לקטן, מיהו אם יש לפניו תבשיל ואחד מהם סילק ידו מן הקערה לאיזה עסק שאם ימתין השני יתקלקל התבשיל מחמת שיתקרה ולא אפשר לאכול, אין צריך להמתין אפילו כסן לגדול:

[ז] אין מסתלקין בפני האוכל ולא במה שאוכל כדי שלא יתבייש, ואם יש לפני המסובין קערה אחת מלאה שאוכלים כולם ממנה לא יתן אחר מהמסובין עיניו בה לברור ממנה חלק יפה לעצמו אלא יקח מן הבא בידו, וגם לא יושט ידו אלא במה שלפניו, גם לא יקח בידו מנה גדולה ויניח לפניו או יאחזנה בידו ויאכל ממנה, ולא ימלא הכף על כל גדותיו ויניח בפיו:

[ח] יזהר שלא יטנף מלבושיו באכילתו, [ולא יאכל אלא על ידי כף או מזלג], ואם [הוצרך לאכול בידו] לא ילכלך כל הידים אלא רק ראשי אצבעותיו, ולא יאכל אלא רק ביד אחת ולא בשתי ידים, ולא יניח לגימה גדולה לתוך פיו, ובעת שמכניס המאכל לפיו יזהר שלא יתלכלך זקנו, ויזהר לדחות שפמו לכאן ולכאן קודם אכילתו כדי שלא ישתלשלו הרבה על שפתיו ויתלכלכו הרבה, ובכל דברים אלו יתנהג אפילו בביתו על שלחנו וכל שכן כשהוא אוכל עם בני אדם:

[ט] לא ימהר בלעיסתו ואכילתו אלא יתנהג לאט לאט, אפילו אם מסב עם אדם גרורו, ואם הבשר קשה לא יהא נושך בשיניו ומושך בידיו אלא יסלק ידו ממנו, ולא ימצוץ אצבעותיו בפיו בין אכילה לאכילה, ולא יראה חיבה וחשק על האכילה, ולא ימלא פיו אלא רק בכדי שיוכל לדבר בשפה ברורה, ולא יושט ידיו לקערה עד שיגמור בלעו מה שבפיו, ויפסיק מעט בין לעיסה אחת לאחרת, ואם המסובין עמו סילקו ידיהם מאותו מאכל גם הוא יסלק ידו אף על פי שעדיין תאב לאכול, דלאו אורח ארעא לאכול יחידי בין המסובין: ולא יאחז ידו פרסה כביצה ויאכל, ולא ישתה כוסה בבת אחת בלי שיעור, אלא ישתה כמנהג המדינה, ולא ישתה שתי כוסות זה אחר זה ולא יפשוט ידו בקערה בפני מי שגדול ממנו אפילו אם יש קערה בפני כל אחד ואחד, וכל העובר על הלכות ארץ הנזכר לעיל וכיוצא בהם הרי זה רעבתן גרורו מסטרא דההוא דאמר הלעיטני נא, והנה הוא נאחז בסבך הסט"א, ואם הוא בעל תורה ועושה כן הרי זה מחלל שם שמים ולכן אמרו רבותינו ז"ל דרך ארץ קדמה לתורה, וכאשר האריכו בזה בספרי המוסר והיראה:

[י] ייטב להו בסעודתו אם מעט ולא הרבה יאכל פיה בשמחה ולא בכעס ודאיה, וזכו לאכול הטוב והמעולל לו לרפואה ולא היה שערב לו שלשה, וישתדל לכבוש תאוותו באכילה ושתיה תמיד, וכתבו חכמי המוסר דבהיות המאכל או המשקה לפני האדם והוא מתוק לחיכו וחביב עליו ביותר וימשוך ידו ממנו בשביל סינוף לכפרת עונות, הרי זה נחשב תיקון גדול בתיקוני התשובה ויש בו תועלת כמו התענית:

[יא] לא יאכל מעומד ולא ישתה מעומד, לכן אפילו כוס של קידוש דליל שבת ויום טוב שמקדש מעומד, מנהג רבינו הארי"י ז"ל אחר ברכת הקדוש לישב וישתה הכוס, ולא ישן סמוך לאכילה, ולא יעמוד מיד אחר אכילה וישתה כשיעור ברכה אחרונה של אותה אכילה, דאם אכל פת ישתה בישיבתו שיעור ברכת המזון, ואם מזונות וכיוצא שיעור ברכה מעין שלש:

[יב] הנכנס לבית בעל הבית כל מה שיאמר לו בעל הבית או גדול הבית יעשה, וישתה מעט כמנהג המדינה, ואין מסרבין לגדול, ולא יאמר הנכנס לבית חבירו תנו לי לאכול עד שיאמרו הם, ורק במים יאמר תנו לי מים לשתות:

[יג] ולא ישתה מהכוס ויתן לחבירו דשמה ימות, ובצוואת רבי אליעזר הגדול מזהיר שלא לשתות ממה ששייר חבירו דשמה יש לו חולי ויתערב רוק בפיו באותו שיור, ומה שנוהגים העולם לטעום בני הבית מכוס של הקדוש שמקדש בעל הבית היינו מפני שידעים שהבעל הבית אין בו חולי שיוקל להם [ה"ע] **מצווה מן המובחר לשתות מכוס קידוש אם הוא איסטניס או למקדש יש חולי אין צריך לשתות** ואף על פי שאמרו בהלכות דרך ארץ שלא ישתה כוס ויניחו ריקן על השלחן אלא יאחזנו בידו עד שיבא השמש ויתנהו לו, מכל מקום אם מנהג המדינה דלא קפדי בהכי גם הוא לא יקפיד:

[יד] אף על פי שאמרו חכמים ז"ל לשייר דין בקערה מן התבשיל, עם כל זה כתב רבינו ז"ל בשער טעמי המצות דאין צריך זה נוהג עתה בזמן הזה ע"ש, ומכל מקום לאו אורח ארעא לאכול המאכל כולו עד בא עד קיצו, וכל שכן שלא להיות מלחץ פינכי משום שורת דרך ארץ:

[טו] כתב רבינו מהר"ח ז"ל בשער טעמי המצות היה נוהג מורי ז"ל פעמים רבות לצוות לבני ביתו שיביאו לפניו עשוי דדברא שאין נזרעים ביד אדם, או קוצים ודרדרים שדרך בני אדם לעשוי ואוכלם כדי לקיים

בעצמו קללת אדם הראשון שנתקלל וקוץ ודרדר וכו' ואכלתו וכו':

[טז] אם רואה אוכלים מושלכים בקרקע אסור להניחם כך אלא צריך להסירם משם, וכן אסור לגרום לאוכלים שיאסרו בהנאה שלא לצורך, וכל פירות שנמאסים על ידי זריקה אסור לזרקן אפילו לפני חתן וכלה בעבור שמחה או סימנא טבא, ובגדד עושין לפעמים בליל המילה שלחן מונח עליו ענפים ופרחים מורכבים זה על גבי זה לנוי, וגובלין עיסה של קמח כדי לתחוב בתוכה הענפים, וגם מביאים פרי מתוק או רמון וכיוצא כדי לתחוב בהם הענפים להרכיבם זה על גבי זה, ופירות אלו דואים הם נמאסים ומתקלקלים בכך, וצריך למחות בהם שלא יעשו כזאת בשום מאכל ופירות אם יהיו מתקלקלים ונמאסים:

[יז] אין סומכין קערה מלאה בפת שמא ישפך ממנה על הפת וימאס, ואין לזרוק פת מאחד לאחד אף על פי שאינו נמאס בזריקה, גם יש בני אדם כשיעשו פירות כבושים במי ומלח יניחו בתוכם חתיכת פת כדי שיהיה לכבושין טעם יפה וחתיכת פת זו נמאסת ומתקלקלת וצריך להקדוש בידם בדבר זה [ה"ע **מותר להניח פת אף על פי שתימאס כיון שעושה לתיקון המאכל**],

פרשת נשא דיני אוכלים ומשקים בסעודה

[א] הואיל והיין חשוב גורם ברכה לעצמו שהרי מברכין עליו בורא פרי הגפן אף על פי שאינו תאב לשתיתו כגון בקדוש והבדלה המזון ועוד, לפיכך אינו טפל לפטר מברכת הגפן וכששותוהו בתוך הסעודה אף על פי שמטרתו להפטר אכילה שבמעיו, ומכל מקום נטפל לברכת המזון, לפי שאינו גורם לעצמו ברכה אחרונה אלא ברכה ראשונה שבשבילה הוא עיקר הבאת הכוס בכל דברים הנזכר שטעונין כוס, משאין כן שאר אוכלים ומשקים הבאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה נטפלים לפת ואין צריכין ברכה ראשונה:

[ב] היין יש לו חשיבות ולכן פוטר כל מיני משקין, בין בשעת סעודה בין בשאר פעמים, וצריך שיהיו המשקין לפניו בשעה שמברך על היין או שיהיה דעתו עליהם, [ה"ע **גם השומעים מהמקדש על היין וטעמו פוטרים שאר משקים**]] ואפילו שותה יין מעט דרך עראי לצורך מצוה, נפטרינן בברכת היין אם היה דעתו עליהם, אבל אם לא קבע עצמו לשתיה אלא ששותה מעט דרך עראי ולא היה דעתו על משקין אחרים אינם נפטרים בברכת היין: וכשמקדשין בשבת על היין אם רוצה לשתות מים או שאר משקין אחר הקדוש קודם ברכת המוציא צריך שיהיו המים לפניו או שיכוין עליהם, ונכון להזהיר שהשותה מים בין קדוש לברכת המוציא שלא ישתה רביעית, כדי שלא יתחייב בברכה אחרונה ויכנס במחלוקת דיש אומרים שצריך לברך ברכה אחרונה ואין ברכת המזון פוטרת המים ששתה קודם המוציא, ויש אומרים שאין צריך לברך, ומיהו אם טעה ושתה רביעית יברך ברכה אחרונה על המים קודם המוציא [ה"ע **שתה מים לפני הסעודה לא יברך בורא נפשות והרוצה לברך יש לו על מי לסמוך בתנאי שאין דעתו לשתות בתוך הסעודה שאז לא יברך כלל**]]:

[ג] יין שלפני המזון כגון הקידוש שאומרים במקום סעודה פוטר היין שבתוך המזון אם היה בדעתו לשתות בתוך הסעודה, ואם אין דרכו בכך ונמלך ורוצה לשתות, או שנתנו לו אחרים צריך לחזור ולברך:

[ד] אין לברך ברכה אחרונה על היין של קידוש או יין ששותה לפני הסעודה והוא במקום סעודה, ואף על פי שאינו שותה יין בתוך הסעודה, דברכת המזון פוטרת ברכה אחרונה של היין ששתה קודם סעודה, אבל אם אכל מיני מזונות קודם ברכת המוציא יברך ברכה מעין שלש לפני נטילת ידיים, ולא יסמוך על ברכת המזון לכתחילה ואם לא יברך קודם ברכת המוציא ונוצר אחר שביאר המוציא לא יברך ברכה אחרונה על מיני מזונות שאכל קודם המוציא, רק יכוין לפטרם בברכת המזון [ה"ע **חולק שלא יברך מעין שלוש בכל גוונא**]]: ודוקא במיני מזונות, אבל אם אכל פירות או שתה משקין קודם ברכת המוציא ושכח ולא יברך ברכה אחרונה קודם נטילת ידיים והמוציא ונוצר אחר ברכת המוציא יברך ברכה אחרונה אפילו באמצע ידיו:

מפני שאין ברכת המזון פוטרת אלא מידי דזיין ודברים הבאים בתוך הסעודה: [ה"ע **חולק שלא יברך אפילו לפני הסעודה וראוי לא להכניס עצמו למחלוקת ויאכל פחות מכזית ואם רוצה יאכל כשיעור ויברך ויעשה היסח הדעת בין ברכה אחרונה לנטילה**]]

[ה] אם שותה מים בסעודה יש אומרים דמברך עליהם, ויש אומרים דאינו מברך וקיימא לן סב"ל ולא יברך אלא ירהר הברכה בלבו, או יאמר בריך רחמנא שהכל נהיה בדברך [ה"ע **אין לברך בלשון ארמית או שאר לשונות שהרבה פוסקים סוברים שיש חשש ברכה לבטלה**]], ולהסתלק מהמחלוקת ישתה מים ויברך לפני הנטילה במקום הסעודה על דעת לפטור כל מה שישתה בתוך סעודתו ודווקא אם צמא שאם אינו צמא אסור לברך על המים, ויזהר שישתה פחות משיעור שלא יתחייב ברכה אחרונה, שאם יברך ברכה אחרונה לא יוכל לפטור באותה ברכה המים ששותה בסעודה, וגם יזהר שלא יצא חוצה אחר שישתה משום דהמשנה מקומו צריך לחזור ולברך כשחזר למקומו ונמצא שלא הועיל בתקנתו ואם יש יין בתוך הסעודה אינו צריך לכל לתקנה זו שהיין פוטר כל מיני משקים: ואם לא יהיה צמא או שכבר נטל ידיו ולא עשה תיקון הנזכר של שתיית המים, יזהר לברך שהכל על חתיכת סוכר וכדומה בתוך הסעודה קודם שישתה המים ויכוין לפטור את המים שישתה, ומיהו בשתי סעודות של שבת שמקדש בהם על היין אפילו צריך להזהר בכל זה, כי ברכת היין של קידוש במקום סעודה פוטרת כל משקין שבתוך הסעודה, וצריך שיכוין בברכת היין של קידוש לפטור המים שבתוך הסעודה, ומנהג נכון לומר קודם קידוש דשבת אחר שאומרים לשם ייחוד וכו' והריני מכוין לפטור בברכה שאברך על יין דקידוש את כל מיני משקין שאשתה בתוך הסעודה כדי שלא ישכח לכוון:

אמרי חז"ל: : אחד מרבי ירושלים ספג במשך תקופה השמצות ובזיונות. בצר לו פנה לרבו, רבי זונדל קרויזר זצ"ל, שהיה מגדולי ירושלים: "מביישים אותי, מדברים עלי לשון הרע ורכילות". ורבי זונדל שותק. הוא חזר והתלונן: "רבה! שופכים את דמיי". יש לי פעקל של צרות ושוב, רבי זונדל לא עונה. לבסוף נענה רבי זונדל ואמר לו: "אמרת שהם מביישים אותי? אם כך אין לך 'פעקל של צרות', הם נותנים לך מתנה! הם נותנים לך את ההזדמנות שתשמע את חרפתך – ותשתוק, תוותר! זוהי מתנה שאין גדולה ממנה. אם ביישוך זו מתנה טובה ר' משה לייב מססוב ז"ל אמר: אם ביישוך – קח את הבושה ושים אותה באוצר שלך, מציאה כזאת לא תקבל בשום כסף בעולם, רפואה כזו עבור הנפש לא תקבל בשום בית מרקחת בעולם, ולא זו בלבד, אלא תן לו תודה לחברך על המתנה היקרה שנתן לך, ואתה צריך לדעת שזוהי הרפואה הכי טובה בעד החטאים והפשעים *** כתב רבינו הגאון מוילנא [באורי חזונו]: "כי אין אדם מחרף את חברו, אלא עונותיו מחרפים אותו" *** סיפר אליעזר טורק שליט"א: בשם אביו זצ"ל המוטי' המרכזי שהרגשנו ומשגשג בבית החזונו' איש? המוטו: 'תהיה אנשים טובים'. תהיו נחלים לבריות! ***אמר המוטי' (כתב שם טובין על הפסוק: "כי הנה אויבך ה', כי הנה אויבך יאבדו", המאמין שאויביו הם שליחי ה' לבטל רעתו – מיד זוכה לאויבך יאבדו, מיד הם מסתלקים כלא היו!

שאלה: חזונים ממננים בחזרה בשחרית של שבת או במוסף של שבת ואז כל הציבור מצטרף אליהם ולא נשמע קול של השליח ציבור האם צריך לחזור על מה ששרו הציבור **תשובה:** הדין כיון שלא שמעו את השליח ציבור אלא קולו מובלע עם הקהל ואינו נשמע כלל צריך לחזור על מה ששרו הציבור וכך כתב המשנה ברורה לענין ברכה מעין שבע שאף שכל הציבור שר ביחד כיון שלא שמעו את השליח ציבור צריך לחזור השליח ציבור על ברכה מעין שבע, והוא הדין כאן.

הרמ"א סימן רסח סעיף ח כתב שנהגו הציבור ביחד לומר את כל ברכה מעין שבע בליל שבת בלי ההתחלה של הברכה והחתמה וכתב משנה ברורה שם אות כב וזה לשונו "נראה פשוט שמה שנהגין באיזה מקומות שהשי"ץ אומר בקול רם רק עד קונה שמים וארץ ואח"כ אומר [השליח ציבור] בלחש [את השליח הברכה] לא יפה הן עושין אלא אחר שסיימו הקהל [יחזור] ויתחיל הוא [השליח ציבור] מגן אבות בקול רם ע"כ היינו שיחזרו על הברכה אף שהציבור אמרה והוא הדין כאן ואחר פשוט שברכה חיוורת בהאמר על ידי שליח ציבור ולא על ידי הקהל ויש שליח ציבור שאינם נוהרים בזה אלא אחרי שהקהל מנגנים ממשיכים הלאה ואינם חוזרים בחזרה לאו שפיר עבדי אלא יחזרו מתחילת הקטע ששרו ויש אפשרות להקל אם השליח ציבור קולו גבוה מאד ולמרות שכל הציבור שר עדין שומעים את קולו בברור

מידת הענוה למלך ישראל וכ"ש כל אדם

"לְבִלְתִּי רוּם-לִבִּי וּלְבָבוֹ מֵאֲחֵיו וּלְבִלְתִּי סוּר מִן-הַמִּצְוָה לְמִן וְשִׁמְאֹל לְמִן וְאִיִּךְ לְמִן עַל-מִמְלַכְתּוֹ הוּא וְכִינִי קִרְבִּי יִשְׂרָאֵל" **אנו רואים בפרשתנו את מלך ישראל האדם המורם מהעם, שדינו של הפוגע בכבודו חייב מיתה כמו שאוריה אמר על יואב: 'אדוני יואב' בפני המלך קרא ליואב שר הצבא 'אדוני', נתחייב אוריה מיתה. ולמרות כל מעלתו הגבוהה של המלך התורה מזהירה את המלך מאד מאד שלא יתגאה כלל.**

וכן כמה איסורים שמצווה בהם המלך, כותב 'החינוך' ששורשם הוא שלא יבא לידי גאווה. כגון 'לא ירבה לו סוסים' כותב החינוך: התורה כתבה שהטעם הוא 'פ' ישיב את העם מצרימה' ו'החינוך' מוסיף טעם נוסף: 'וגם שלא ירום לבבו בהרבות לו סוסים וכסף וזהב, כי הסוסים לרב יפים וקלותם, יתגאו בהם אדוניהם'. וכן מטעם זה לא ירבה לא כסף וזהב שעושר גדול מביא לגאווה

וכן המצווה שחייב המלך לכתוב ספר תורה ולתתו על ליבו כותב ספר החינוך טעם הדבר משרשי המצוה. לפי שהמלך ברשות עצמו לא יעציבה אדם על מעשיו ולא יגער בו, [כלומר אין אדם שיכול לבקר את המלך על מעשיו] ובשבט פיו יכה ארצו וברוח שפתיו ימית מי שירצה בכל עמו, על כן באמת צריך שמירה גדולה, וזיכרון טוב יעמד נגדו, יביט אליו תמיד למען יכבוש את יצרו ויטה לבו אל יוצרו, וזהו שאמרו זכרונם לברכה (סנהדרין כא, ב) יוצא למלחמה וספר תורה עמו, יושב בדין והוא עמו מסב לאכל והוא כנגדו. כלל הדברים, שלא היה זו מנגד עיניו אלא בעת שהוא נצרך לנקבו או נכנס למרחץ כדי שיראה ה' תמיד תהיה נגד עיניו ע"כ.

וכך לא יבא לגאווה ועל ידי שיראה את הספר תורה תמיד מול עיניו דבר זה יתן על ליבו יראה ה' ולא יתגאה כלל כפי שכתוב 'תועבת ה' כל גבה לב' וכפי שמובא במס' אבות. אמר רבי לויטס אש יבנה מאד מאד הוא שפל רוח שתקוות אנוש רימה.

רבי לויטס מדבר גם על הגדול מכולם הוי שפל רוח. הגמרא בסוף מסכת מגילה אומרת אדם שהוא יהיר הוא אדם בעל מום שנאמר 'למה תרצדון הרים גבוניים' ההרים במעמד הר סיני, שכול ההרים בקשו שהתורה תינתן עליהם ולבסוף נתן הקב"ה על הר סיני הנמוך. אמר להם הקב"ה אתם הרים כולכם גבוניים בעלי גיבנת, בעלי מומים כיון שיש לכם ממידת הגאווה.

כותב הרמב"ם הל' מלכים פרק ב' הלכה ו' וז"ל כדרך שחלק הקב"ה למלך הכבוד הגדול. וחייב הכל בכבודו. כך ציוה להיות לבו בקרבו שפל וחלל שנאמר 'ולבי חלל בקרבי'. ולא ינהג גסות לב בישראל יתר מיד. שנאמר 'לבלתי רום לבבו מאחיו'. והיה חונן ומרחם לקטנים וגדולים. ויצא ויצא בחפציהם ובטובתם. ויחוס על כבוד קטן שבקטנים. וכשמדבר אל כל הקהל בלשון רבים ידבר רכות. שנאמר 'שמעוני אחי ועמי'. ואומר 'אם היום תהיה עבד לעם הזה' וגו'. לעולם יתנהג בענוה יתירה. אין לנו גדול ממה רבינו והוא אומר 'ינתנו מה לא עלינו תלונתנו'. ויסבול טורחם ומשאם ותלונתם וקצפם כאשר ישא האומן את היונק. **רועה קראו הכתוב.** לרעות ביעקב עמו. ודרכו של רועה מפורש בקבלה כרועה עדרו ירעה בזרועו יקבץ טלאים ובחיקו ישא עכ"ל

כל מילה בדברי הרמב"ם מלאת משמעות. אפילו בדיבור רבים **אומר הרמב"ם** 'לא יתנשא עליהם' אלא אומר 'שמעוני אחי ועמי' בענוה, באחדות וללא התנשאות. ואם מלך ישראל שהתורה חייבה אותו להיזהר בכבודו וכל הפוגע בכבוד המלך חייב מיתה ק"ו שאר מנהיגי ציבור וכל בני אדם צריכים להתנהג בענוה יתרה ולמרות מעמדם הרם חייבים- כלשון הרמב"ם לגבי מלך **ויחוס על כבוד הקטן שבקטנים** ולהזהר בכבודו של כל אחד מישראל ולהגיע למידה זו רק על ידי מידת הענוה. בתחילת ספר ויקרא יש א' ועירא במילה ויקרא והיא באה לרמוז, כי אין לימוד התורה

מתקיים אלא אצל אדם שמקטין עצמו ונוהג בענוה. "אלף" - כלומר, לימוד תורה (וואלפך כחמה") - מתקיים רק אצל "זעירא" - מי שזעיר בעיני עצמו. כדרך שמובא בילקוט, שלפיכך זכה משה רבנו לקריאה זו - "ויקרא אל משה" - משום שהיה עניו ובורח רבו הכבוד, באמרו: "לא איש דברים אנכי".

כתוב בתוספתא ברכות פ"ד: מעשה בארבעה זקנים שהיו יושבין בבית שער של רבי יהושע ואלו הם: אלעזר בן מתאי, חנינא בן חכינאי, שמעון בן עזאי ושמעון התמני, והיו עוסקים במה ששנה להם רבי טרפון. אמר להם רבי עקיבא: מפני מה זכה יהודה למלכות? ... אלא מפני מה זכה יהודה למלכות? מפני הענוה. שנאמר: [שם מד, לג] 'ועתה ישב נא עבדך תחת הנער עבד לאדני'. שהסכים להשפיל את עצמו להיות עבד כדי לשחרר את בנימין. אף שאול לא זכה למלכות אלא מפני הענוה, שנאמר: [ש"א ט, ה]: "פ' יחדל אבי מן האתונות ודאג לנו", [השוה את עבדו אליו שאמר 'ודאג לנו' לשנינו כאחד]. אבל שמואל אמר כן: [שם י, ב]: "נטש אביך את דברי האתונות ודאג לכל לאמור מה אעשה לבני". [הזכיר רק את שאול] וכשהוא בורח מן השררה, מהו אומר: "וישאלו עוד בה' הבא עוד הלם איש, ויאמר ה' הנה הוא נחבא אל הכלים" [שם, כב].

מסופר: [ילקוט שמעוני ישעיה פרק נד פסוק יב] כתוב 'ושמתי כדכדוד שמשותיך', נחלקו רבי אבא בר כהנא ורבי לוי ורבי יהושע בן לוי מהם אבני כדכד המובאים לעתיד לבא, רבי יהושע בן לוי נפגש עם אליהו הנביא א"ל אתה לא מראה לי את אבני כדכד א"ל אראה לך. והראה לו ע"י נס. מעשה בספינה שהיתה מפרשת בים הגדול והיתה כולה נוכרים, והיה בה ילד יהודי אחד ובא עליה סער גדול בים, ונגלה אליהו הנביא לתינוק בספינה וא"ל תלך בשליחותי לרבי יהושע בן לוי ותראה לו אבני כדכד ואני יציל את הספינה הזאת בזכותך א"ל רבי יהושע גדול הדור, הוא ולא יאמין לי, א"ל ענו גדול הוא ויאמין לך וכשתראה לו אל תראה לו בפני אנשים אלא במערה רחוקה מלוד שלוש מילין, מיד נעשה נס ויצא משם בשלום, הלך ההוא תינוק לרבי יהושע בן לוי ומצאו יושב בישיבה גדולה בלוד א"ל התינוק אדוני יש לי דבר לומר לך, קם ליה רבי יהושע בן לוי. אומר המדרש ראה ענותנותו של רבי יהושע בן לוי שהלך אחריו שלוש מילין ולא שאל אותו מה אתה רוצה כיוון שהגיעו למערה א"ל אדוני אלה הם אבני כדכד וכשראה אותם הבהיקה כל לוד מאורם השליכן לארץ ונגזזו

מנורת המאור פ"א מבאי: איתא במדרש: מעשה ברבי עקיבא שיצא יום אחד לשוק למכור מרגלית אחת. והנה איש אחד עשיר גדול היה מתרושש בעיני בני אדם והיה לובש בגדים בזויים, והיה שפל ביותר ויושב בבית הכנסת עם העניים. וכשראה המרגלית בידי רבי עקיבא רצה לקנותה ממנו. ופיס אותו שילך עמו לביתו ושייתן לו דמי המרגלית. הלך אחריו רבי עקיבא וחשב שמתלוצץ בו.

עד שהגיע לביתו ויצאו לקראתו עבדיו והושיבוהו בכסא זהב ויתנו מים וירחצו רגליו. וצוה להוציא ממון ולתת לרבי עקיבא דמי המרגלית. וצוה לשחוק אותה עם שש אחרות ושישמו הכל בפראות. וכשראה כך רבי עקיבא תמה מאוד. ויצו האיש מהרה וישימו השולחן לפניו. ואכל רבי עקיבא ותלמידיו עמו. כשסיימו לאכול אמר לו רבי עקיבא: אחרי שחנך אלוקים כל העושר הגדול הזה למה תשפיל ביותר ותשב עם העניים האומללים? אמר לו: רבי, אמר הכתוב [תהלים קמד, ר]: "אדם להבל דמה ימיו כצל עובר": והממון אינו עומד לעולם, על כן אני רואה ישיבת העניים טובה לי מאד, כדי שלא תגבה נפשי ולא אתגאה בעושר הגדול שחנני יוצרי, ועוד, שאני שומר מקומי עימהם מעתה, שאם אדל וארד מנכסיל לא ישנתה מקומי בעבור עניותי, ועוד אני חושב, שאנו שווין ביצירה, שנאמר [מלאכי ב, י]: "הלא אל אחד בראנו ואב אחד לכולנו": ובזמן שיתגאה האדם יחטא ביותר ויירש גיהנום, לפי שהקדוש ברוך הוא שונא את הגאים ואת הגבוהים. כששמע רבי עקיבא דברי האיש ומענה פיהו ונעניו וענותנותו, שבחו וברכו וייטש בעיניו עד מאוד. הענו שורש לכל המידות הטובות וזוכה לגן עדן בעוה"ז ובבא.

מילי דבידחיות: בשוויץ ישנו גוי בשם סטפן בעל בית מלון השולט בהלכות בצורה טובה פעם אחר פעם הרב וואגנר זצוק"ל תלמדו הלכות טוב שסטפן לא ידע יותר טוב מכם הלכות, שבת אחת הוא היה במקום של שומרי תורה פנה אליו אדם בשבת וביקש ממנו תורה לבית מלון אמר לו "שייגך", שבת היום [אסור לדבר על כך

מי שביקר אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב משה אחרון דוד ושלמה הוא בירך וישמור וינצור ויורום ויכל את התורמים הקרים ובני ביתם: חזק אש, דוד ושרה חנה, צפן ונאל וציפורה, יצחק ויובל דוד, דוד, דוד, ישראל וקרין חנה, ציפורה חזק וברכה דוד, משה חיים בן אביבה, עמי ושושנה כח, אליהו ורות נחמה דוד, רפי ואביבה ודוד, יסכה ויעקב שמשיאן, שמואל וריות דוד, כחן שמעון ומרים, מיכאל ואליהו דוד, ענוס וריאל ואורית דוד, יצחק ורובבה דוד, כחן ויאל ורעיתו, כחן וזיאל ורעיתו, ויחזק ושליל דוד, דוד ודניאל פראגני, יוסף ומנה דוד, הרב אסף נתן ורעיתו, בת שבע דוד וכל משפחתה, אברהם וסילית מסיס, ר' יעקב צבאן, דוד ואילנה ביתן, ר' יעקב אואבין, כחן רחמים וסווי, בר רבקה ובן, מושוני ונתן, לרפואה שלמה: שרה בת טיטה, יוסף בן טיטה, לזיווג נתן: מוריה רחל בת שבע, רבקה בת רות, עובד לילט ומול אורין בנות ציפורה. זשיק רינת בת סינלית ויחזק בן בת שבע שתורמים לכולל קול מוסו. [כולל יום, כולל ליל שמיני, כולל ערב, כולל בין הזמנים ועוד] ולעולן השבעי ועוד. מלך מלכי המלכים ברחמים ויחיים מכל צרה וטק יצילם וכל אשר ירשו יצילו וכל האל-מלכים כל גזירות קשות ורעות ויגורו עליהם האל-גזירות טובות ורבות מרות, וזכות התורה נתן בדם וימלא ה' כל שאלות ליבם לטובה, חללים טובים ומצולחים, ויפיל כל מחלה לכל דבר ור ויחיה תמיד מנחמים ומאשרים אפירי. לעני: יורם בן זילר, רחל בת מולה, אליהו בן מביכה, לקבלת העולן במיל: ALON.DVAR.HAMELEH@GMAIL.COM 054-8464024 על הזכיות שמורות, לצורך זיכוי הרבים הכל מותר

העולן מוקדש להצלחת החלצות משפחת יהורם בן טיטה חזק ובי"ב: שה' יתברך יצילם במאד מאד ויתקיים בהם הפסוקים והסירותי מחלה מקרבך, אני ה' רופאין והסירי ה' ממך כל חולי, וכל אשר יעשה יצליח, ימלא ה' כל משאלותיך